
MEMORIA GOLEȘTILOR PĂSTRATĂ ÎN LITERATURĂ

Cristina BOȚOGHINĂ*

Cuvinte cheie: *Golescu, conac, literatură, scriitori, eroi.*

Keywords: *Golescu, manor, literature, writers, heroes.*

Abstract

A history of devoted people to their people, such as there was the family of Golești, a representative house by its age, attracted the imagination of the Romanian writers. Poets, prose writers, and memoirs writers expressed their interest in reflecting in the field of letters the world of the old and noble family of Golești in Wallachia and modern Romania. The manor full of memories, of a special charm due to the exceptional natural framework, has become a source of inspiration and interest for the beautiful creators who have capitalized on them in artistic creations. Many Romanian authors have drawn inspiration from the glorious acts of the members of the Golești family from the medieval period, as well as from the work carried out in the revolution of 1848.

O istorie a unor oameni devotați neamului lor cum au fost Goleștii, o casă reprezentativă prin vechimea ei, a atras imaginația scriitorilor români. Poeți, prozatori, memorialiști, și-au exprimat interesul pentru a reflecta în câmpul literelor, lumea veche și nobilei familii a Goleștilor din Țara Românească și a României moderne. Conacul încărcat de amintiri, de un farmec aparte datorită cadrului natural de excepție, a devenit sursă de inspirație și interes pentru creatorii de frumos care le-au valorificat în creații artistice. Zoe C. Golescu, mama fraților Ștefan, Nicolae, Radu, Alexandru - Albu și-a sprijinit fiii câștigând admirația celorlalți revoluționari. Dimitrie C. Brătianu în scrisoarea adresată lui Ștefan C. Golescu de la Londra (1/13 mai 1852) nota:

„[...] și încheiu cu zece milioane de Rumâni în sănătatea acelia ce mă iubește ca pe un fiu al ei, căci știa că sunt Rumân, în sănătatea rumâncii care cu a ei mână a înfipt în pieptu-mi cea dintâi cocardă a mântuirii și a cărei mână va primi o zi din ochi-mi cea dintâi lacrimă de bucurie a biruinței, cu toți copiii, viva! Să trăiască mama celor patru frați proscrise, frați de sânge, frați de cruce; sămânță, pui de Român, mândria ei și pavăza României! Să trăiască Zoe Goleasca!”¹

În același stil de efuziune romantică Costache Aristia i-a dedicat poezia „Slăvirea Zincai Golescu”²: „Trăiască fiică a României, / A libertății, tot românească / Maica ferice și a frăției, / Maica ta frate – Zinca Golescu”.

---

*Dr., Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești, Argeș.

¹ George Fotino, *Din vremea Renașterii Naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, Imprimeria Națională, București, 1939, vol. III, p. 329.

² *Ibidem*, vol. II, p. 405.

Poetul Ion Pillat (1891 - 1945) a făcut referiri la conacul de la Golești precum și la împrejurimile acestuia³. O asociere între conacul Brătienilor de la Florica și un colț de natură în care era situată străvechea locuința a familiei Golescu întâlnim în poezia cu titlul *Adio la Florica*. Această poezie face parte din ciclul *Pe Argeș în sus*, scrise între anii 1918 – 1923:

„Din Valea Popii, cucul mă strigă pe-a sa limbă.../ Și Argeșul șoptește: De ce mă părăsești ? / De ce îți schimbi căminul, nimic când nu se schimbă / Din deal de la Florica la parcul din Golești”⁴.

Locurile altădată înfloritoare, erau în paragină la început de secol al XX-lea. Această imagine a fost evocată de Ion Pillat în poezia „*Parcul Goleștilor*”. Cu toată mahnirea pe care o încearcă față de o asemenea priveliște descurajantă, poetul era plăcut impresionat de amintiri duioase trezite de cei patru frați Golescu. Cugetul și inima sa sunt sensibilizate de personalitățile acestor oameni remarcabili pentru înfăptuirea unor acte politice de stat puse în slujba neamului românesc.

„Am așteptat amurgul ca zările să fie / altare largi suflate în aur precurat / Iar sălcii, care pe drum au tremurat / Înspre Golești să-nșire albastra lor stafie / Am sta bătând la poartă prelung și s-a deschis; / Și iată casa’ n iederi și parcul în paragini, / și iată-mă ca unul ce-ar răsfoi imagini / Dintr’o călătorie pe jumătate vis / Aleele - e toamnă – duc toate către moarte / Răzoarele se’ nneacă în bozii și’ n urzici.../ Și, inimă’ nărcată de amintiri îmi zici : / Va trebui odată Florica ta să poarte / În ea pustietatea de care mai bolești... / Dar m’ am oprit cu mâna sfios la pălărie, /Căci mi-ajungeau, lungite de-amurg pe bălărie / Mari umbre înfrățite a fraților Golești”⁵.

La începutul secolului al XX-lea, conacul de la Golești nu mai cunoștea nici înflorirea și nici animația specifică unei locuințe unde pulsa un ritm alert al vieții celor care trăiau aici. Goleștii se stinseseră din viață în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea. Mărturii interesante și prețioase în același timp, privind cunoașterea condițiilor în care se afla conacul Goleștilor, a împrejurimilor sale și a persoanelor care îl locuiau, la începutul deceniului al doilea al secolului al XX-lea, au fost oferite de Arabella Yarca.

Mihai Dim. Sturdza, cel care a semnat prefața cărții⁶, scria despre Arabella Yarca că a avut un destin de invidiat. „*Tinerețea ei de față răsfățată a unor părinți bogați arăta o fință veselă, plăcută, amuzantă, dansatoare entuziastă și sportivă la modă (...). ea apare adesea în sofisticatele cronici mondene ale lui Claymoor. O găsim deseori în anturajul Familiei Regale*”⁷.

³ Ion Pillat a fost fiul deputatului liberal Ion N. Pillat și al Mariei născută Brătianu. Poet de mare sensibilitate, s-a remarcat prin evocarea plastică a peisajului. Pastelul a devenit, de multe ori, prilej de meditație asupra vieții. Din volumele publicate amintesc, *Visări păgâne, Eternități de-o clipă, Grădina între ziduri* etc.

⁴ Ion Pillat, *Poezii* (1918 - 1927), Editura Regală pentru Literatură și Artă, vol. II, București, 1944, p. 28.

⁵ *Ibidem*, p. 288.

⁶ Arabella Yarca, *De pe o zi pe alta, Carnet intim, 1913 - 1916*, Editura Compania, București, 2010, p. 6.

⁷ *Ibidem*, p. 12.

Arabella Yarca a ajuns la Golești după ce s-a căsătorit cu Carol (Citta) Davila, fiul dramaturgului Alexandru Davila. La începutul lunii septembrie 1918, tinerii căsătoriți erau prezenți la Golești, la casa de la vie, care se afla în mijlocul unor podgorii care se întind pe mai multe hectare, pe povârnișul unui deal de unde se vedea Valea Argeșului. Acolo locuiau verișoarele lui Alexandru Davila: Fanny Derussi și Leni Goleșcu, pe care le caracterizează astfel: „(...) două încântătoare creaturi, pline de gingășie și de bunătate. Buna dispoziție nu le părăsește niciodată”⁸. După ce a pătruns în interiorul casei, Arabella Yarca a remarcat varietatea și multitudinea pieselor de mobilier. Camerele erau mobilate fără pretenții, dar cu mult bun gust. Erau numeroase sofale acoperite cu covoare orientale, pe pereți erau tapiserii persane precum și „oglinzi vechi, bibelouri de toate felurile, din toate epocile și de peste tot”⁹. Vizitatoarea casei Goleștilor a rămas impresionată de universul floral care a fascinat-o prin colorit, varietate și numărul mare de exemplare:

„Oriunde te uiți, vase cu flori, flori simple, în culori vii – mândria țărănilor de pe la noi; flori de câmp cu toate culorile, gingașe și capricioase; dalii și trandafiri voluptoși, cu parfum aristocratic, îngrijiți în grădini boierești. Fiecare balcon, fiecare terasă are pe margine jardiniere înguste, vopsite în verde, din care se înalță condurul-doamnei și mușcate aprinse”¹⁰.

Arabella Yarka a fost plăcut impresionată de frumusețea naturii:

„Îmi place mult mai mult să urc până pe culmea dealurilor (...) Aerul de pe platou este atât de ușor, atât de limpede! Și ce deschidere! De jur împrejur privirea se pierde în orizontul de peruzea. Spre miazăzi, Valea Argeșului descrie un uriaș semicerc pierdut în cețuri lucitoare, din care răsare, puțin spre apus, orașelul Pitești. Văzut de departe, prin vraja unor aburi sclipitori, acest banal târg de provincie pare unul dintre acele orașe de vis pe care le descriu cu nostalgie autorii fermecați de Orient. Spre miazănoapte, se zăresc văioage de un verde de smarald, păduri aproape negre și, departe de tot, profilându-se albastră pe cerul șters, perdeaua diafană a Carpaților. În dreapta și în stânga se unduiesc la nesfârșit dealuri acoperite de vii. Într-un capăt al platoului, un falnic stejar singuratic, cu ramurile larg desfăcute, domnește ca un rege peste minunăția ce-l înconjoară”¹¹.

Spre deosebire de casa de la vie, cum era numită, conacul Goleștilor îi inspiră teamă, „acesta zace trist la vale, romantismul și ospitalitatea lui (...) îmi inspiră mie care îl văd pentru prima oară, o groază de neînvinși: părăginit, sumbru și jilav, înfundat într-un parc cu copaci «seculari» care îl sufocă și-i fură lumina, stârnește gânduri macabre”¹².

⁸ *Ibidem*, p. 25.

⁹ *Ibidem*, p. 26.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, p. 28.

¹² *Ibidem*.

Carol (Citta) Davila în discuțiile purtate cu Arabella Yarka a lăudat acest domeniu. Conacul de la Golești a fost locul unde se adunau odinioară toate rudele lui sub tutela Feliciei Racoviță (1824 - 1906).

Ultima referire a autoarei despre Golești a fost făcută în 25 septembrie 1916, când se afla la București, la 40 de zile de la intrarea României în Primul Război Mondial alături de Antanta. Autoarea consemnează încetarea din viață a fiului lui Alexandru G. Golescu - Arăpilă: „Am aflat, totuși, o veste, pe cât de tristă, pe atât de adevărată: moartea lui Dimitrie Golescu, căzut eroic zilele trecute pe timpul unui atac declanșat de ai noștri. Fratele blândului Nicolae, om de înaltă cinste, modest și mare domn deopotrivă, se înrolase voluntar ca simplu soldat la infanterie”¹³. Doi dintre fiii lui Alexandru G. Golescu - Arăpilă au căzut la datorie, eroic în campania militară a armatei române, după cum menționează istoricul Anastasie Iordache: „Este vorba de inginerul de mine Nicolae Al. Golescu și Dumitru Al. Golescu (acesta fiind menționat de Arabella Yarka, n.n.): primul și-a pierdut viața la Poiana Spinului, în sus pe Valea Topologului, spre satul Sălătruc din județul Argeș, la 28 octombrie 1916, iar Dimitrie a murit la Cocargeaua, în Dobrogea, în același an”¹⁴.

Fiica cea mare a lui Ion C. Brătianu, Sabina Cantacuzino (1863 - 1944) a scris în memoriile sale despre familia Golescu (Zinca Golescu, frații Golescu) și conacul de la Golești. Memorialista ne-a oferit informații prețioase despre interiorul conacului, despre camerele locatavelor de la conac. Cu părere de rău, aceasta regretă că (în anul 1921, scria aceste rânduri: „Azi, la Golești, nu mai reamintește nimic viața de altădată. Casa e ruinată, grădina părăsită, casele cele mai mici dărâmate, brazii uscați. Și mormântul lui Papa Golescu, așezat în parcul lui mult iubit în timpuri bune, este în trecere deschisă, căci îngrădirea s-a năruit și nimeni nu-l păzește”¹⁵.

Profesorul Ion Zamfirescu (1907 - 2001) specialist în domeniul teatrului național și universal, a așternut pe hârtie rânduri demne de subliniat, atât pentru valoarea lor documentară, cât și pentru talentul literar al evocării. Într-un volum de amintiri referitoare la personalități de seamă ale culturii române din diferite domenii, autorul a realizat portretul lui George Fotino, intelectual polivalent, profesor de istoria dreptului românesc, la Facultatea de Drept din București. Unul din marile merite ale lui George Fotino pentru istoria românilor a fost contribuția sa recunoscută la valorificarea unor surse documentare importante aparținând familiei Golescu.

Cele patru volume ale lucrării *Din vremea Renașterii Naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, apărute în anul 1939, erau, după cum remarca Ion Zamfirescu, în felul următor prezentate: primul volum, la granița dintre istorie și literatură, studiu monografic și totodată mărturie afectivă, cuprinde o suită de *portrete sufletești*, Zoe C. Golescu și copiii ei, Ana (prin căsătorie devenită Racoviță), Nicolae, Ștefan, Radu și Alexandru - Albu. Pentru volumele care încheie ciclul lucrării amintite (II, III și IV), caracterul științific și documentar este predominant, iar scrisorile cuprinse în tomurile respective proiectează un univers familial interesant prin corespondența

¹³ *Ibidem*, p. 112.

¹⁴ Anastasie Iordache, *Goleștii. Locul și rolul lor în istoria României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 134.

¹⁵ Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Ion C. Brătianu*, vol. I, Editura Humanitas, București, 2013, p. 24.

purtată între membrii familiei Golescu, din țară sau de peste hotarele acesteia, în diferite împrejurări sau în anii exilului pașoptist.

„Considerațiile lui George Fotino asupra corespondenței Goleștilor subliniază, odată cu valoarea lor documentară, despre o viață de familie tumultuoasă, bogată în evenimente și stări afective ale unor oameni puternic atașați sufletește unii altora. Scrisorile sunt mărturii directe, neprefăcute ale unor oameni care se iubesc și se stimează deopotrivă toți. Simt nevoia intimă să știe unii de alții; să fie mereu aproape; să implice legământul de familie în toate actele lor. Încheindu-și comentariile sale referitoare la contribuția lui George Fotino la valorificarea documentară a bogatei și interesantei corespondențe a familiei Golescu, profesorul Ion Zamfirescu sintetizează demersul științific apreciind culoarea literară, ambianța sugestivă, disciplina umanistă în actul său scriitoricesc”¹⁶.

Realitățile istorice erau prezentate ca să răspundă comandamentelor ideologice.

Paul Constant a scris despre momentul sosirii lui Tudor Vladimirescu în fruntea pandurilor la Golești, instalarea acestuia în foisorul de pază, frământările personale ale conducătorului mișcării, complotul urzit împotriva lui și sechestrarea revoluționarului de la 1821¹⁷.

Cu mijloace artistice specifice prozei literare, autorul cărții a împletit nararea evenimentelor cu dialogurile purtate de principalii protagoniști. La 18 mai 1821, oastea pandurilor a ajuns la Golești „(...) pandurii au intrat în Golești ca să-și așeze tabăra pentru odihnă (...) Tudor își alesese ca loc de adăpost și odihnă foisorul din fața conacului Goleșcului”¹⁸.

Aczat de insubordonare și oferind un exemplu negativ pentru ceilalți căpitani ai pandurilor, Urdăreanu a fost sacrificat: „i-au trecut lațul pe după gât, atârându-l de craca unei sălcii”¹⁹. Un alt căpitan, Enescu, a fost și el pedepsit „Pe păcătosul ăsta să-l legați de copac, alături de mort. Să-l bateți cu ciomagul până s-o satura să mai viclenească slujindu-i lui Iordache și grecilor...”²⁰. Locul din Golești care servea de cvartir lui Tudor Vladimirescu a devenit un element central, de referință, în acele momente de încordare extremă: „În fața foisorului, parcă vorbiți, s-au adunat căpitani Vasile Crăpatu, Ion Fruntelată, Barbu Urleanu, Ion Crețeanu și alții încă mulți, spre a se încredința mai bine de omor și a se sfătui ce trebuiau să facă. Nu mai aveau nici un

¹⁶ Ion Zamfirescu, *Întâlniri cu oameni, întâlniri cu viața*, Editura Eminescu, București, Piața Scânteii 1, 1990, p. 78-79.

¹⁷ Paul Constant pseudonimul lui Paul Constantinescu (1895 - 1981) a fost un scriitor român, fiul unor mici meșteșugari din Craiova. După terminarea Școlii comerciale superioare a lucrat ca funcționar bancar în Craiova și Caracal, după care a devenit învățător sătesc. A scris schițe, nuvele, romane istorice, cărți pentru copii. Preocupat și pasionat de evenimentele de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a fost autorul romanelor istorice: *Iancu Jianu* (1940) (1957) *Tudor Vladimirescu* (1960). A scris și o culegere de nuvele istorice legate de revoluția din 1848. *Apud.* „Dicționar de literatură română contemporană” (1977), ediția a doua, revizuită și adăugită, de Marian Popa, Editura Albatros, pp. 159 - 160.

¹⁸ Paul Constant, *Tudor Vladimirescu*, Editura Tineretului, București, 1960, p. 249.

¹⁹ *Ibidem*, p. 252.

²⁰ *Ibidem*, p. 253.

*fel de teamă de Tudor și-și strigau mânia așa ca să fie auziți, înarmați și gata să răspundă cum trebuie oricărei încercări de a fi pedepsiți sau împrăștiați*²¹. Epuizarea fizică a lui Tudor se asocia cu trauma morală pe care o încerca întrucât conștientiza că uciderea lui Urdăreanu fusese o greșeală. „*Tudor dormea dus, sfârșit de oboseala nopților de veghe, sfârșit de zbuciumul pe care-l încercase văzându-și greșeala. Și nu auzea nimic în furtuna oamenilor care izbea în zidurile foisorului, până sub ochițele odăii în care dormea*”²². Sosirea altui căpitan al lui Tudor, Macedonschi, la Golești, precipită starea de spirit tensionată a celor care se ridicau împotriva lui Tudor, dornic să răzbune moartea lui Urdăreanu.

De la Pitești, Iordache Olimpiotul, împreună cu trei apropiați: Farmache, Ghencea și Mihail au ajuns la Golești. Iordache Olimpiotul „*a tras în dreptul foisorului și a dat buzna pe poartă, cu îndrăzneala omului care stă să-și ingenuncheze dușmanul. Căpitanii pandurilor îi ieșiseră în întâmpinare, în capul scării, cu strigăte de bucurie, însemnând încă o dată deplina lor părtașie la doborârea lui Tudor*”²³. Iordache Olimpiotul a urcat repede scările foisorului, a deschis ușa camerei în care se afla Tudor care aștepta să-i asculte acuzațiile și reproșurile. Dialogul purtat între cei doi a căpătat accente grave, acuzațoare din partea căpitanului, de apărare exprimate de Tudor Vladimirescu. I s-a reproșat lui Tudor că a fost tolerant cu boierii, iar acesta a recunoscut că a dovedit clemență, ceea ce a reprezentat o greșeală. O altă acuzație consta în călcarea jurământului față de Eterie, potrivit căruia Tudor trebuia să lupte alături de greci pentru eliberarea creștinilor asupriți de turci. Acuzația de necredință față de Eterie l-a determinat pe Tudor să riposteze cu demnitate: „*Pe mine are cine să mă tragă la judecată...Și ăștia pot fi decât oastea mea și țara, nu dumneata sau stăpânul dumitale. Numai ei îmi pot fi pârâții și numai față de ei sunt îndatorat să-mi dau socoteală de ce am făcut, fie bine, fie rău*”²⁴. Tabăra pandurilor de la Golești era deja în mâna inamicilor: „*În timp ce Iordache se găsea încă în foisor, cei trei sute de arnăuți cu care venise tăbărâseră la tunuri, punând stăpânire pe ele. Îmbrâncind și lovind, au dat în lături străjile de panduri, așezând în loc altele dintre ei*”²⁵. Plecarea lui Tudor Vladimirescu pe ultimul său drum, însemna de fapt, pentru oamenii care nu-l înțeleseseră în acele momente de grea cumpănă de la Golești, nu numai începutul unor remușcări, dar și al unor căințe. „ – *Dar pe noi cui ne lași, slugere Tudor?*”²⁶ l-a întrebat un pandur. „*Corbilor și câinilor să vă mănânce, că n-ați vrut să luați seama la câte v-am povățuit*”²⁷, a venit răspunsul condamnatului la moarte.

Sfârșitul acestui moment cantonat în perimetrul casei și curții lui Constantin (Dinicu) Golescu se distinge și prin valoarea literară a unor imagini de o certă frumusețe plastică: „*Pandurii l-au urmărit din ochi până ce l-au văzut trecând dincolo de dealurile*

²¹ *Ibidem*, p. 254.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 257.

²⁴ *Ibidem*, p.258.

²⁵ *Ibidem*, pp. 260 - 261.

²⁶ *Ibidem*, p. 262.

²⁷ *Ibidem*.

*Goleștilor și s-a șters dinaintea lor. Apoi, s-au tras pe lângă focurile taberei, peste care n-au mai aruncat vreascuri, lăsându-le să se îngroape cu încetul sub cenușă*²⁸.

Mai puțin cunoscută este piesa de teatru „Goleștii” a lui Constantin C. Popian²⁹.

În anul 1922, Constantin C. Popian a organizat un spectacol de binefacere, un festival și a prezentat piesa *Goleștii*. Fondurile obținute din spectacol erau destinate construirii Școlii Normale din Râmnicu Vâlcea.

Succesul obținut cu piesa *Goleștii* l-a încurajat pe Constantin Popian care i-a adresat o scrisoare, directorului general al teatrelor, Victor Eftimiu. Răspunsul la scrisoare nu s-a păstrat, deși piesa a fost tipărită, și s-a jucat cu mult succes în diferite părți ale țării, mai ales între militari.

*„În dorința de a contribui și eu la îmbogățirea repertoriului teatrului românesc, am alcătuit lucrarea alăturată, căreia i-am dat denumirea Goleștii, după locul unde Domnul Tudor și-a încheiat eroica lui acțiune națională. Am pus-o la încercare cu diletanți și reușita a fost mai mult decât mulțumitoare; lucru care mi-a sugerat de a tipări pentru folosul, mai ales al teatrului popular ostășesc*³⁰ – acestea au fost rândurile scrisorii.

Chipul autorului și totodată al interpretului personajului *Tudor Vladimirescu* l-am identificat în fotografia aflată în fototeca muzeului³¹. În centrul imaginii se află Constantin C. Popian înconjurat de patru bărbați.

Camil Petrescu în romanul *Un om între oameni*, a evocat figura revoluționarului Nicolae Bălcescu. După cum a mărturisit autorul în primăvara anului 1950 conducerea de la Editura Tineretului i-a solicitat să scrie o nuvelă, al cărei erou să fie Nicolae Bălcescu. Timp de un an a durat documentarea în arhive asupra epocii și a revoluției din anul 1848.

În data de 12 aprilie 1848, a doua zi de Paști, Nicolae Bălcescu care urma să citească textul proclamației către țară era așteptat de cei patru frați Goleșcu, vărul lor

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Acesta s-a născut la 28 ianuarie/11 februarie în anul 1882, în comuna Cârtojani, plasa Neajlov, județul Vlașca, în familia învățătorului Constantin Popian și al Alexandrinei, născută Stamatopol. Artist, maestru de teatru format la școala marelui actor Constantin Nottara, a avut privilegiul să fie prieten cu nume mari ale scenei și vieții culturale: Tony Bulandra, Ion Manolescu. S-a bucurat de prietenia unor scriitori precum Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc, personalități pe care le-a evocat în amintirile sale. Ca și tatăl său, Constantin C. Popian a urmat Școala Normală din București. După absolvirea acestei școli, a fost admis, în anul 1901, la Conservatorul de artă Dramatică, secția „declamație-dramă”, unde i-a avut ca dascăli pe Constantin Nottara și Aristița Romanescu, Iancu Brezeanu, Petre Liciu etc. În paralel, timp de un an a frecventat cursurile Institutului de Belle - Arte de la București. În anul 1903 și-a întrerupt cursurile la Conservator, fiind încorporat ca militar terist, la regimentul 6 „Mihai Viteazul”, în București, unde superiorii săi aflând de înclinațiile sale artistice i-au propus să organizeze spectacole pentru militari. Constantin C. Popian a participat la Războiul din 1913, la Primul Război Mondial unde a fost luat prizonier de către militari ai Regimentului 189 bavarezi. În prizonierat a organizat și instruit artistic ofițeri români, dând spectacole pentru prizonierii români, ruși, francezi în trei din cele cinci lagăre de prizonieri, unde a fost internat, în prezența și cu ajutorul Comandaturii germane și a publicului german din zonă (Bresen, Krefeld). În anul 1920 a fost avansat la gradul de căpitan și decorat cu „Crucea României cu spadă”. Constantin C. Popian, *Amintiri din viața militară. Jurnale de Război și din Prizonierat*, Editura Militară, București, 2007, p. 8.

³⁰ Constantin C. Popian, *op.cit.*, p. 143.

³¹ Muzeul Golești, Depozit documente, nr. inv. 8362/81.

Alexandru G. Golescu - Arăpilă Golescu, Cezar Bolliac, Costache Rosetti, maiorul Voinescu, Dumitru și Ion Brătianu, căpitanul Teologu, Costache Kretzulescu și naratorul de mai târziu Ion Ghica. În așteptarea lui Bălcescu, unii s-au lungit pe sofalele îmbrăcate în brocard roșu cu aur, alții fac grupuri de câte doi – trei iar prin fața lor se plimbă slujitori în straie albe, și le înfățișează tăvi de argint cu ouă roșii, cozonac, friptură de miel, cafele și vin³².

La începutul lui iunie a sosit la Golești, venind dinspre Caracal, Alexandru G. Golescu - Arăpilă - „fire dinamitardă” și o informează pe Zoe C. Golescu că la Islaz a izbucnit revoluția. A sosit la Golești și sublocotenentul Dincă Bălășoiu, mehedințeanul, venind cu vești de la Ștefan C. Golescu de la Islaz³³.

Autorul a creionat portretul Zincai Golescu, care în anul 1848, avea vârstă de 60 de ani. Zinca Golescu „era o bătrână cu fața frumoasă sub coroana părului alb și mătășos”, îmbrăcată în costum popular de Rucăr, cu ia lucrată în fir de argint, cu maramă de borangic pe cap, costum pe care doar la Golești îl purta.

„Încă de când se cam răcise căsnicia cu Dinicu Golescu, căci omului nu-i plăcea să stea deloc locului și se pare că era cam muieratic, ea se obicinuisă să trăiască retrasă, iar după moartea lui (1830) se gândise să repare din temelii conacul de la Golești, căci fuseseră ars de turci când urmăriseră pe panduri și pe eteriști în anul 1821”³⁴.

Unul dintre cele mai interesante edificii laice din București a fost reședința de vară a lui Constantin (Dinicu) Golescu de la Belvedere, denumire preluată după monumente arhitectonice și de artă din Viena: Obere Belvedere și Untere Belvedere. Dincolo de capul Podului de pământ (Calea Plevnei) boierul Constantin (Dinicu) Golescu printr-un schimb de proprietăți a intrat în stăpânirea unei întinse moșii, de 250 de pogoane. Conacul de la Belvedere a fost cunoscut ca fiind locul unde în anul 1821, Tudor Vladimirescu a închis pe boierii ostili. Era locul unde locuiau iarna cei patru frați Golescu împreună cu mama lor, Zinca Golescu.

Casa și grădina Goleștilor de la București, au fost descrise de Gh. D. Vasile. Castelul „se înălța în mijlocul crângului, pe ale cărui vaste pajiști, mărginite cu zăvoaiele Dâmboviței, urcau fără zgomot caretele și caleștile. În jurul conacului, grădina propriu-zisă era înconjurată de un gard viu de merișor cu ulmi tăiați ca pereții, așa cum văzuseră frații Golești la Schönbrun. Era și o grădină mai mică, în mijlocul căreia se înălța pe o movilă și un fel de colonadă albă, o „Belvedere”. Într-adevăr era vestită în întreg Bucureștiul prin arborii și florile de soi străin aduse acolo. Passiflora, forsythia, magnolia, catalpa cu frunzele late ca lipanul și fructele ca niște bastoane lungi, roșcovii și soiuri mărunte, begonia aster, nemțișori și multe altele, îngrijite cu dragoste de Zinca Golescu”³⁵.

Marcată puternic de evenimente dramatice și de probleme de conștiință este, după Mihail Diaconescu, și biografia marelui - spătar Radu (Răducanu) Golescu, unul dintre eroii principali ai romanului *Culorile sângelui*.

³² Camil Petrescu, *Un om între oameni*, Editura Cartea Românească, 1988, p. 78.

³³ *Ibidem*, p. 81.

³⁴ *Ibidem*, p. 95.

³⁵ Gh. D. Vasile, *Fântâna Goleștilor*, Editura Albatros, București, 1971, p. 75.

Pornind de la cronică a lui Radu Popescu și de la numeroase alte date privitoare la epocă, Mihail Diaconescu atribuie marelui spătar un rol de o deosebită însemnătate în desfășurarea evenimentelor care constituie subiectul romanului *Culorile sângelui* (evocare a vieții lui Pârnu Mutu, pictor de biserici și icoane, artist reprezentativ pentru epoca brâncovenească, evocare realizată pe fundalul epocii fanariote din Țara Românească).

Evoluția personajului principal, Pârnu Mutu, este strâns legată de acțiunea politică a boierilor și, în primul rând, a lui Radu Golescu, căruia Pârnu îi era om de încredere și colaborator. Marele spătar a intrat în acțiune de la începutul celui de al doilea capitol, în palatul domnesc, unde vodă (Nicolae Mavrocordat) hotărăște, în divan, fuga, în mare grabă, din fața unui presupus pericol austriac, aflat la marginea Bucureștiului, pus la cale de grupul de boieri ostili domnului, grup condus, din umbră, de însuși Radu Golescu. „*Înalt, negricios și puternic, domnia-sa, marele spătar Radu Golescu, îi întrecea cu un cap pe toți și era singurul care nu se tulbura deloc*”³⁶. Avea statură impunătoare, cu „*trupul uriaș, împlinit cu un cap nespun de frumos, cu plete negre și o privire ageră*”³⁷. Cu stăpânirea de sine a unui om tare și abil, în așa chip încenează năvala în București a „*cătanelor nemțești*”, care înaintaseră, în realitate, numai până la Pitești, aduse de „*câinele de Gheorghe Cantacuzino*” – rivalul domnului, încât singura cale de salvare (a pielii lui, nu a țării) pentru temătorul domn fanariot, nemairămânând decât fuga în tabăra de la Călugăreni.

Marele spătar dorea un domn din stirpea voievozilor români, ales și înscăunat de boieri, singurii *părinți* ai acestei patrii, boierii fiind, după părerea sa, meniți să-i ocârmuiască pe cei mulți. Spiritul său justițiar este relevant: „*Și pentru ca lucrurile să meargă așa cum se cuvine, nici voievodul să nu asuprească pe nimeni, și nici boierii să nu apese cugetul voievodului, e bine să fie pravilă. Că unde nu-s pravile, se spune din vechime, din voia domnilor multe strâmbătăți se fac*”³⁸.

Slujirea țării presupunea, mari sacrificii și Radu M. Golescu nu își cruță nici familia, nici averea, nici viața:

„*Începeau ani grei... Jertfise multe și mai avea încă de jertfit. La Golești, conacul era doar o ruină arsă. Casa din București rămăsese pustie, golită de lucrurile ei cele mai de preț. Jupâneasa Maria, soața sa, și cei doi copii ai lor, nevârstnicii, Ion și Ștefan, îl așteptau la Rucăr, gata să fugă în orice împrejurare neprielnică*”³⁹.

În capitolul al VI-lea, marele spătar Radu M. Golescu se află la apogeul acțiunii sale. Ca rod al strădaniei sale, „*de puterea lui Nicolae Vodă se alesese praful ...*”. Oștile sale intraseră în București cu ajutor austriac. La curtea domnească, lucrurile se desfășuraseră așa cum poruncise marele spătar, iar „*el s-a arătat în fruntea oștilor, călărind năpraznic pe ulițele orașului, drept către palat. Se spune că, pe vodă, pe care jupân Radu M. Golescu l-a găsit dormind, ca un fleț lângă țiitoarea lui, voiau să-l judece pe loc și să-l omoare*”⁴⁰. În urma negocierilor la care austrieii, însă, nu se

³⁶ Mihail Diaconescu, *Culorile sângelui*, Editura Cartea Românească, București, 1973, p. 23.

³⁷ *Ibidem*, p. 33.

³⁸ *Ibidem*, p. 112.

³⁹ *Ibidem*, p. 116.

⁴⁰ *Ibidem*, pp. 95 - 96.

dovedesc receptivi, folosirea forței devine inevitabilă. Într-o scenă plină de dramatism, după plecarea precipitată a austriecilor cu „*prinsul majestății - sale, al împăratului Carol*”, mânia marelui spătar, stăpânită, până atunci, erupe scurt, fulgerător, cu o forță de seism.

„*Jigodia de Pivoda se teme. Nu vrea vărsare de sânge (...). Și, deodată, ceilalți îl văzură întorcându-se cu fața împietrită, cu gura ușor strâmbată într-o parte. O va avea totuși! - șopti el rece, cu privirea întoarsă undeva în sine, cu mâna dreaptă cuprinsă de un tremur neașteptat. O va avea*”⁴¹.

O luptă sângeroasă are loc între oștile marelui spătar, conduse de căpitanul Barbu Cornea, „*brigandul acela*”, cum îi spun austriecii, și armata imperială, însă fără succes.

Este un personaj realizat admirabil de autor, în manieră obiectiv realistă. Marele spătar manifestă neliniștile personajului modern, o sumedenie de griji, teama de eșec, teama de moarte⁴².

Procedeele utilizate de autor este investigarea psihicului, a zonelor conștiinței și ale subconștientului care se disting în comportamentul personajului implicat în acțiuni relevante, scriitorul rămânând un intermediar între cititor și gândurile personajului⁴³.

Radu Golescu a rămas un personaj – simbol pentru starea de spirit din epoca fanariotă. Însemnat om politic, a fost unul dintre patrioții datorită cărora țara noastră a rezistat în vremi de restriște⁴⁴.

Așa cum se conturează în romanul *Culorile sângelui*, marele spătar Radu M. Golescu prevestește, parcă, inteligența, forța de acțiune și patriotismul celor din această renumită familie a boierilor Golescu⁴⁵.

Romanul lui Emanoil Copăcianu intitulat *Cumpăna apelor sau Vodă Cuza trece Milcovul* se deschide cu un prim subcapitol intitulat *Seară de toamnă la Golești*, în care autorul a descris cum conacul era cuprins de agitație, în preajma culesului la vie. Era perioada când fiii Golescului erau acasă mai întotdeauna. Veniseră la Golești împreună cu prieteni de la Iași, București și din părțile Blajului, care „*trăiseră deopotrivă și speranțele și dezamăgirile revoluției*”⁴⁶. Autorul a făcut referiri și la Tudor Vladimirescu care a sosit în luna mai a anului 1821 la Golești.

După cum am putut constata poeți, prozatori, memorialiști și-au arătat interesul de a reflecta în câmpul literelor lumea vechii și nobilei familii Golescu din Țara Românească. Conacul încărcat de amintiri, de un farmec aparte datorită cadrului natural de excepție, a devenit sursă de inspirație și interes pentru creatorii de frumos care le-au valorificat amintirile în creații artistice. Mulți autori români s-au inspirat din faptele de

⁴¹ *Ibidem*, p. 106.

⁴² Ilie Barangă, *Marele Spătar Radu Golescu - erou literar în proza lui Mihail Diaconescu* în „Museum Studii și comunicări” VII, Editura Golești – Argeș, 2008, p. 79.

⁴³ *Ibidem*, p. 79.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 80.

⁴⁶ Emanuel Copăcianu, *Cumpăna apelor sau Vodă Cuza trece Milcovul*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1983, p. 6.

vitejie ale Goleștilor din perioada medievală, precum și din activitatea desfășurată în revoluția de la 1848.

**Fig. 1. Conacul Goleștilor, 2/14 septembrie 1898.
Fotografie din colecția Muzeului Golești**